

Izabela Lewandowska

Współczesna problematyka
badawcza geografii historycznej i
dziedzictwa kulturowego w Polsce:
sprawozdanie z konferencji, Łódź
19-20 września 2007 r.

Echa Przeszłości 8, 350-352

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

zwrócił uwagę, że myśl wojskowa po 1945 r. dopiero się rozwija i tworzone są podstawy do dalszych badań.

Na zakończenie Forum podsumowania obrad dokonał Dziekan Wydziału Humanistycznego dr hab. N. Kasperek, z prezentacją na temat *Polska myśl wojskowa na przestrzeni dziejów*. Następnie złożył serdeczne podziękowania uczestnikom IX Ogólnopolskiego Forum Historyków Wojskowości za przybycie na obrady, a organizatorom za trud i pracę włożoną w organizację konferencji. Po czym IX Ogólnopolskie Forum Historyków zostało zamknięte.

Izabela Lewandowska

Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

WSPÓŁCZESNA PROBLEMATYKA BADAWCZA GEOGRAFII HISTORYCZNEJ I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W POLSCE. SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI

W dniach 19–20 września 2007 r. odbyła się II Ogólnopolska Konferencja Naukowa na temat: „Współczesna problematyka badawcza geografii historycznej i dziedzictwa kulturowego w Polsce”. Organizatorem konferencji był Zakład Geografii Historycznej i Dziedzictwa Kulturowego w Katedrze Geografii Politycznej i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Łódzkiego, kierowany przez prof. dr hab. Mariusza Kuleszę, oraz Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Pierwsza konferencja z geografii historycznej, zorganizowana po 42 latach, miała miejsce w lutym 1994 r. w Instytucie Geografii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Przypomniano ważną rolę geografii historycznej w kształtowaniu świadomości narodowej oraz rangi dziedzictwa w krajobrazie osadniczym. Jej celem było dokonanie przeglądu badań oraz aktywizacja badawcza geografów w dziedzinie geografii historycznej osadnictwa. Po 13 latach przerwy środowisko geografów historycznych i badaczy dziedzictwa kulturowego ponownie zebrało się, by zastanowić się nad obecnym miejscem geografii historycznej w Polsce. Drugim celem konferencji był jubileusz 70-lecia życia i ponad 45 lat pracy naukowej prof. dr hab. Marka Kotera, jednego z najwybitniejszych współczesnych geografów historycznych, znanego w świecie twórcy łódzkiego ośrodka geografii historycznej oraz łódzkiej szkoły geograficzno-historycznej.

W obradach wzięło udział kilkudziesięciu naukowców z wielu ośrodków w Polsce (Łódź, Gdańsk, Katowice, Warszawa, Opole, Wrocław, Słupsk i Olsztyn). Prawie wszyscy byli geografami, dwoje (M. Kulesza i J. Wendt) geografami i historykami i jeden (autorka niniejszego sprawozdania) – historykiem.

W podejmowanych tematach dało się wyodrębnić kilka zakresów. Pierwszy to pogranicze historii i geografii, referowali: M. Kowalski, *Państwa magnackie w przestrzeni polityczno-administracyjnej I Rzeczypospolitej*; J. Kop, M. Kop, *Dobroczynność a wielokulturowość społeczeństwa łódzkiego na przełomie XIX i XX w.*; J. Wendt, *Geografia polityczna w kształtowaniu się obrazu przestrzeni polskiej*. Ostatni referent starał się odpowiedzieć na pytanie „Jak kształtował się obraz granic Polski w wyobraźni Polaków od lat 80. XIX wieku aż po rok 1945. Na podstawie kilku mapek przedstawił różne koncepcje wielkiej i małej (terytorialnie) Polski, Polski centralnej i kresowej. Było to więc zagadnienie poruszające kwestie świadomości historycznej ówczesnych elit polskich.

Drugą grupę tworzyły referaty poświęcone narodowościom i religiom. Wśród nich wymienić należy: M. Barwiński, *Wpływ granic oraz uwarunkowań politycznych na zmiany struktury narodowościowej i religijnej na przykładzie Podlasia*; A. Rykała, T. Kot, *Żydowska przestrzeń sakralna dawnej i współczesnej Łodzi na przykładzie synagog i domów modlitwy*; J. Szczepankiewicz-Battek, H. Karczyńska, *Osadnictwo herrnhuckie na Śląsku*; T. Mazurek, *Romowie w województwie łódzkim*.

Część prelegentów mówiła o przestrzennym zagospodarowaniu miast. Byli to: M. Koter, M. Kulesza, *Zastosowanie metod conzenowskich w polskich badaniach morfologii miast*; B. Miszewska, *Zmiany struktury miast pod wpływem budowy wrocławsko-berlińskiej linii kolejowej (w 160. lecie powstania połączenia)*; M. Baranowska, *Rozwój historyczny podłódzkich miast-ogrodów na przykładzie miasta-lasu Kolumna*; M. Jasnosz, *Współczesna struktura morfogenetyczna Piotrkowa Trybunalskiego*. Kilka wystąpień dotyczyło Łodzi: J. Stelmaszewska, *Geneza i zabudowa ul. Przybyszewskiego*; J. Wojtkiewicz, *Osiedle przyfabryczne w strukturze miasta na przykładzie Księżego Młyna w Łodzi*. Dalsze poruszały problemy osadnictwa: R. Krzysztofik, *Przygraniczne aglomeracje miejskie w rozwoju osadniczym obszaru Polski*; R. Szmytkie, *Nieistniejące wsie w Sudetach*; I. Jażdżewska, *Przykład zastosowania teorii grafów w badaniach geograficzno-historycznych*.

I wreszcie ostatnia grupa referatów dotyczyła badań nad dziedzictwem kulturowym. Jednym z nich było wystąpienie I. Lewandowskiej, *Aktualny stan badań nad dziedzictwem kulturowym Warmii i Mazur. Zarys problematyki*. Przedstawiłam w nim instytucje zajmujące się tą problematyką z terenu samego regionu, a także z kilku liczących się ośrodków w Polsce. Omówiłam działalność badawczą i wydawniczą, m.in. Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Polskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami, Wspólnoty Kulturowej „Borussia”, Towarzystwa „Pruthenia”, muzeów, powiatów, ośrodków i wydawnictw katolickich, Instytutu Zachodniego w Poznaniu, Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz niezależnych badaczy i wydawnictw. Wystąpienie M. Sobczyńskiego, *Polskie doświadczenia w zakresie badań granic reliktowych i krajobrazu pogranicza* zachęciło mnie do podniesienia kwestii reliktovej granicy

między Warmią a Mazurami i lokalnych działań w celu jej powrotu do świadomości mieszkańców. Przypomniałam inicjatywę Edwarda Cyfusa, urzędnika gminy Purda, mającą na celu odtworzenie granicy w miejscowości Łajs. W 2004 r. postawiono tam symboliczny szlaban i budki strażnicze zaznaczając, która część wioski należy do Warmii, a która do Mazur. Również wystąpienie G. Kosmali, *Pomniki poległych podczas I wojny światowej żołnierzy niemieckich na Śląsku Opolskim. Próba rekonstrukcji międzywojennego krajobrazu politycznego*, stało się bodźcem do porównania badań referenta z podobnymi, prowadzonymi na Mazurach przez J. M. Łapo. Referat wzbogacony zdjęciami pomników stanowił egzemplifikację stosunku Polaków do zastanego niemieckiego dziedzictwa kulturowego na ziemiach będących obecnie w granicach państwa polskiego.

Integralną częścią konferencji była uroczysta sesja poświęcona prof. Markowi Koterowi. Odbywała się ona w zabytkowym pałacyku, obecnie siedzibie Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, gdzie uczestnicy wysłuchali wystąpienia ucznia Jubilata i jego pierwszego doktora – prof. M. Sobczyńskiego *Od kartografii do geografii politycznej. Droga naukowa profesora Marka Kotera*. Następnie miała miejsce rozmowa z Jubilatem o jego życiu i pracy naukowej, a na zakończenie piękny koncert fortepianowy przygotowany specjalnie na tę uroczystość.

Wnioski, jakie można wyciągnąć z konferencji zamknąć można w jednym stwierdzeniu powtarzanym kilkakrotnie przez M. Kotera: *Uprawianie badań w jednej tylko specjalności powoduje rutynę i monotonię prac. Tylko interdyscyplinarność czyni prace ciekawymi, a badacze pozwalają przez długie lata odkrywać ciągle coś nowego i stale się uczyć*. I jeszcze jedna uwaga praktyczna dotycząca samej organizacji obrad. Ograniczony czas na referowanie do 15 minut i po każdym wystąpieniu 5 minut na pytania do referenta, pozwalał na natychmiastową wymianę uwag i spostrzeżeń, na uzupełnienia bądź porównania. Tym bardziej, że każdy referat wsparty był prezentacją slajdów lub folii z mapami, schematami planów miast, rycinami i zdjęciami, co czyniło wygłaszane teksty bardziej plastycznymi i łatwiejszymi do przyswojenia. Warto te doświadczenia przenieść na grunt konferencji historycznych.